

Brüssel, 30. juuni 2025
(OR. en)

11055/25

FIN 800

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	30. juuni 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 373 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 373 final.

Lisatud: COM(2025) 373 final

Brüssel, 27.6.2025
COM(2025) 373 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise otsuse järelmeetmete kohta

**ARUANNE JÄRELMEETMETE KOHTA, MIS ON VÕETUD SEOS ES EUROOPA PARLAMENDI
EELARVE TÄITMISELE HEAKSKIIDU ANDMISE RESOLUTSIOONIDES JA NÕUKOGU EELARVE
TÄITMISELE HEAKSKIIDU ANDMISE SOOVITUSES 2023. EELARVEAASTA KOHTA ESITATUD
ETTEPANEKUTEGA**

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	1
2. ELi finantshuvide kaitse.....	2
3. ELi eelarve tulemuslikkus ning taaste- ja vastupidavusrahanõu mõju.....	6
4. ELi rahastuse läbipaistvus	7
5. Komisjoni võetud laenud ja uued omavahendid.....	9
6. Täitmata eelarvelised kulukohustused (<i>reste à liquider</i> (RAL)) ja meetmed ELi rahaliste vahendite rakendamise kiirendamiseks	9
7. Edasine tegevus.....	10

1. Sissejuhatus

Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja, energiakriisi, loodusõnnetuste ja majandusliku ebastabiilsuse taustal tagas ELi eelarve 2023. aastal stabiilsuse, vastupanuvõime ja strateegilised investeeringud Euroopa üldsuse, põllumajandustootjate, teadlaste, ettevõtete ning piirkondade hüvanguks kogu Euroopas ja kaugemalgi.

Euroopa Parlament otsustas 7. mail 2025 **anda** nõukogu soovitus arvesse võttes **heakskiidu komisjoni tegevusele ELi eelarve täitmisel 2023. aastal**. Nõukogu soovitus ja Euroopa Parlamendi resolutsioon sisaldavad üldisemaid ettepanekuid ja konkreetseid soovitusi komisjonile ELi eelarve täitmise kohta.

Käesolevas aruandes 2023. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise ettepanekute järelmeetmete kohta tehakse kokkuvõtte meetmetest, mida komisjon on võtnud seoses nii: i) ettepanekutega, mille Euroopa Parlament on esitanud eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsiooni poliitiliste prioriteetide osas,¹ kui ka ii) peamiste ettepanekutega, mille nõukogu on esitanud oma soovitus eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta². Aruanne on komisjoni integreeritud finants- ja vastutusaruannete osa. 2025. aasta viimases kvartalis avaldab komisjon veel ühe põhjalikuma aruande, milles vastatakse kõikidele eelarve täitmisele heakskiidu andmise soovituses ja resolutsioonis sisalduvatele konkreetsetele soovitudele.

¹ Euroopa Parlamendi 7. mai 2025. aasta otsus Euroopa Liidu 2023. aasta üldeelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta, III jagu – Komisjon ja rakendusametid ning 9., 10. ja 11. Euroopa Arengufond (2024/2019(DEC)) – 2024/2019(DEC).

² Nõukogu soovitus, mis käsitleb heakskiidu andmist komisjoni tegevusele Euroopa Liidu üldeelarve täitmisel 2023. eelarveaastal (6179/24).

2. ELi finantshuvide kaitse

Komisjon peab äärmiselt oluliseks ELi vahendite kasutamise üle järelevalve tegemist koostöös riiklike ametiasutuste ja rakenduspartneritega.

a. ELi väärtuste, sealhulgas õigusriigi põhimõttega kooskõlas olevad kulutused

Õigusriik

Komisjon tegutseb parlamendi üleskutse alusel „tagada [õigusriigi tingimuslikkuse] mehhanismi kõikide elementide range ja kiire rakendamine, kui liikmesriigid rikuvad õigusriigi põhimõtteid ja kui sellised rikkumised mõjutavad või võivad mõjutada liidu finantshuve“³.

Komisjon seisab ka edaspidi **õigusriigi tingimuslikkuse määruse** täieliku ja tõhusa kasutamise eest, et kaitsta ELi eelarvet õigusriigi põhimõtete rikkumise eest.

Näiteks on õigusriigi tingimuslikkuse määruse alusel võetud Ungari suhtes meetmeid ELi eelarve kaitsmiseks alates 2022. aastast, mil nõukogu võttis komisjoni ettepanekul vastu kaks meetet: i) kolme ühtekuuluvuspoliitika programmi eelarveliste kulukohustuste peatamine 55 % ulatuses ning ii) keeld võtta eelarve otsese või kaudse täitmise raames uusi ELi rahastusega seotud juriidilisi kohustusi avalikes huvides tegutsevate usaldusfondide või nende hallatavate üksusega.

13. detsembril 2023 hindas komisjon õigusriigi tingimuslikkuse määruses sätestatud korra alusel Ungari olukorda uuesti. Ta leidis, et oht ELi eelarvele on püsinud 2022. aasta detsembrist saadik muutumatuks ning et nõukogu meetmeid ei tohiks kohandada ega tühistada. Esimene osa 2022. aasta peatatud kulukohustustest summas ligikaudu 1,04 miljardit eurot aegus 2024. aasta lõpus ja läks Ungari jaoks kaotsi. Samamoodi kaotab Ungari 2025. aasta lõpus teise, 2023. aasta kulukohustustele vastava osa summas ligikaudu 1,1 miljardit eurot, kui sellega seotud meetet ei ole selleks ajaks tühistatud, ning samamoodi jätkub see ka järgnevatel aastatel.

2. detsembril 2024 teavitas Ungari komisjoni avalikes huvides tegutsevate usaldusfondide juhatuses esinevate huvide konfliktide välistamiseks tehtud seadusemuudatustest. Siiski leidis komisjon oma 16. detsembri 2024. aasta otsuses, et teatatud seadusemuudatused ei lahenda probleeme piisavas ulatuses. Seepärast ei teinud komisjon nõukogule ettepanekut avalikes huvides tegutsevate usaldusfondide ja nende hallatavate üksuste suhtes võetud meetet tühistada või muuta. Komisjon kirjeldas selgesti, millised kohandused on olukorra piisavaks parandamiseks vajalikud.

Komisjon jätkab arengu jälgimist õigusriigi tingimuslikkuse määruse kohaselt kõigis 27 liikmesriigis, samuti oma iga-aastase õigusriigi olukorda käsitleva aruande kaudu. Iga olukorda hinnatakse eraldi ning komisjon ei kõhkle vajalikke samme võtmast, kui konkreetne olukord vastab määruses sätestatud kriteeriumidele.

Lisaks õigusriigi tingimuslikkuse määrusele on komisjoni käsutuses ELi eelarve kaitsmiseks õigusriigi põhimõtete rikkumise eest veel kaks olulist vahendit: i) ühissätete määruse kohane ELi põhiõiguste hartat puudutav horisontaalne eeltingimus ning ii) vahe-eesmärgid ja sihid, mis käsitlevad õigusriigiga seotud probleeme riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades.

³ Vt punkt 10 – 2024/2019(DEC).

Komisjon jätkab nende vahendite ja muude tema käsutuses olevate võimaluste kasutamist. Nagu on märgitud hiljutises teatises „Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku koostamise tegevuskava“, jääb õigusriigi põhimõtte järgimine ELi rahaliste vahendite saamise eeltingimuseks ning järgmine mitmeaastane finantsraamistik sisaldab selle eesmärgi toetamiseks mõeldud tugevaid kaitsemeetmeid.

ELi väärtused

Komisjon märgib, et parlament arvab, et „liidu usaldusväarsuse tagamiseks on hädavajalik, et komisjon tagaks, et liidu rahalisi vahendeid ei eraldata üksikisikutele või organisatsioonidele, kes on seotud mis tahes liiki terroristlike liikumiste või muude liikumistega, mis väljendavad äärmuslikke seisukohti, õhutavad vägivalda ja/või vihkamist ning on otseselt vastu Euroopa Liidu põhiväärtustele“.

Finantsmäärusesse lisati hiljutiste muudatustega varajase avastamise ja menetlusest kõrvalejätmise süsteemi kohased selged alused, mille põhjal saab ELi väärtustega vastuolus oleva tegevuse tuvastamisel jätta üksused ELi rahastamisest kõrvale. Komisjon saab varajase avastamise ja menetlusest kõrvalejätmise süsteemi kaudu jätta ELi rahastamisest kõrvale üksused, kellel on seoseid terrorismi rahastamise, terrorikuritegude või terroristliku tegevusega seotud süütegudega.

Mis puudutab konkreetselt ÜRO Palestiina Põgenike Abi- ja Tööorganisatsiooni Lähis-Idas (UNRWA) rahastamist, mille osas parlament avaldab eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonis tõsist muret, siis tuleb komisjon meelde, et pärast 7. oktoobri 2023. aasta terrorirünnakut Iisraelis vaatas ta läbi kogu Palestiinale antava ELi rahalise abi, sealhulgas UNRWA programmid.

Läbivaatus kinnitas, et UNRWA täitab oma õiguslikke nõudeid ELi ees, sealhulgas nõuet mitte toetada terrorismi rahastamisele kaasa aitavaid tegevusi.

Hiljuti kohustus UNRWA vastavalt komisjoni 29. jaanuari 2024. aasta avaldusele i) lubama ELi poolt määratud sõltumatutel välisekspertidel läbi viia audit; ii) tugevdama oma sisejuurdluse osakonda ja iii) kontrollima üle kogu UNRWA personali, et välistada töötajate osalus rünnakutes. UNRWA on need kohustused täitnud.

b. ELi eelarve kaitsmine petturite eest

Tulud

Sarnaselt varasemaga esitas Euroopa Kontrollikoda (edaspidi „kontrollikoda“) oma 2023. aasta aruandes ELi eelarve tulude kohta märkusteta arvamuse, kinnitades sellega veel kord, et komisjon on tulusid kogunud stabiilselt ja täpselt. Parlament tuleb meelde, et imporditud kaupade ebapiisav või ebatõhus tollikontroll võib ohustada ELi finantshuve, ning tunnustab Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) jõupingutusi tollimaksude ja käibemaksuga seotud pettuste vastases võitluses. Peale selle tegi komisjon 2023. aastal ettepaneku tolliliidu ulatusliku reformi kohta, mille üle peetakse praegu kaasseadusandjatega läbirääkimisi. Reformi raames luuakse ELi Tolliamet, mis hakkab haldama uut ELi tolliandmekeskust. Reform hõlbustab tollimaksude kogumist mõjutavate riskide varajast avastamist ning tugevdab ELi tolli riskijuhtimise, analüüsi- ja järelevalvevõimekust tervikuna.

Pettustevastase võitluse struktuur

Alustatud on ettevalmistustöid ELi pettustevastase võitluse struktuuri läbivaatamiseks. 14. märtsil 2025 toimus kõrgetasemeline avakohtumine, kus said kokku peamised sidusrühmad: komisjon, Euroopa Prokuratuur (EPPO), OLAF, kontrollikoda, Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Amet (Eurojust) ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol). Moodustatud on tehnilise tasandi töörühmad. Komisjonil on kavas avaldada valge raamat, milles tehakse ettepanek analüüsida eesseisva pettustevastase võitluse struktuuri läbivaatamise üldist suunda.

EPPO ja OLAFi eelarve suurendamine

Komisjon võtab teadmiseks parlamendi korduva üleskutse „tugevdada jätkuvalt EPPO ja OLAFi võimekust ja nendevahelist koostööd“.

EPPO pidi saavutama oma täismahu (115 töötajat) 2023. aastal ning jätkama seejärel tööd püsiva töötajaskonnaga. Siiski on EPPO keskkontori töötajate arvu 2025. aastal suurendatud 307-ni. Aastatel 2024 ja 2025 sai EPPO täiendavat tuge Poola ja Rootsi osaluse tarvis, kasvavate palga- ja majutuskulude katmiseks ning oma IT-süsteemi täieliku sõltumatuse saavutamiseks komisjonist.

Vaatamata komisjoni personalipiirangutele, mis mõjutavad ka OLAFit, nähakse OLAFi 2025. aasta eelarves ette nelja täiendava koosseisuvälise töötaja kaasamine Ukrainasse suunatavate vahendite seireks.

Finantsmääruse läbivaatamise eesmärgid seoses pettustevastase võitlusega

Alates 2027. aasta järgest mitmeaastasest finantsraamistikust tugevdab läbivaadatud finantsmäärus ELi eelarve kaitset, muu hulgas järgmisel viisil: i) laiendades varajase avastamise ja menetlusest kõrvalejätmise süsteemi kohaldamisala eelarve jagatud täitmisele, ii) tagades ELi rahaliste vahendite saajate ja nende tegelike kasusaajate andmete standardiseeritud elektroonilise registreerimise ja säilitamise kõikide eelarve täitmise viiside puhul ühtses integreeritud IT-süsteemis ning iii) lisades sellesse ühtsesse IT-süsteemi andmekaeve- ja riskihindamisvahendi, mille kasutamine on vabatahtlik kuni uue hindamiseni mitmeaastase finantsraamistiku lõpul.

Muud olulised finantsmääruse muudatused, mis kehtivad juba alates 30. septembrist 2024, hõlmavad võimalust jätta ELi rahastamisest kõrvale järgmised üksused: i) üksused, kelle tegelikud kasusaajad on seotud kõrvalejätmise aluseks oleva olukorraga, ii) OLAFi, EPPO või kontrollikoja auditeid vastustavad üksused, iii) diskrimineerimist, viha, vägivalda õhutavad või ELi väärtusi kahjustavad üksused, kui selline teguviis kahjustab või võib mõjutada juriidiliste kohustuste täitmist.

c. Kulutustega seotud vigade piiramine

Veamäära vähendamise võimalused

Komisjon vastab parlamendi ja nõukogu üleskutsetele vähendada veamäära. Parlament, nõukogu ja kontrollikoda on tunnistanud, et ELi rahaliste vahendite keerukad väljamaksmise viisid on peamine tegur, mis põhjustab veariski. Seetõttu on komisjon asunud kulueeskirju lihtsustama.

Ühtekuuluvuspoliitika fondide puhul leppisid liikmesriikide auditeerimisasutused ja komisjon 2024. aasta detsembri lõpus kontrollikoja ja parlamendi tähelepanekutele ja soovitudele tuginedes kokku tegevuskavas, mille eesmärk on parandada programme

haldavate asutuste suutlikkust vigu avastada ning mille rakendamist jälgib komisjon. Samuti on komisjon läbi vaadanud oma auditistrateegia, et tugevdada auditeerimisasutuste töö järelevalvet kohapeal perioodil 2021–2027. Samal ajal edendab komisjon 2021.–2027. aasta programmides ka **lihtsustatud kuluarvestust** ja **kuludega sidumata rahastamist**, mis on vähem aldis vigadele, ning viib läbi auditeid programmide ja valdkondade puhul (nt riigihanked, riigiabi), mida peetakse kõrge riskiga valdkondadeks.

Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) 2023.–2027. aasta rakendamismudel võimaldab asja lihtsustada, lubades liikmesriikidel kujundada ELi vahenditest rahastatavaid sekkumisi vastavalt oma riiklikele vajadustele, täites samal ajal ELi tasandi eesmärged. Uus ÜPP soodustab ka uute tehnoloogiate⁴ kasutamist, mis peaks aitama vigu kõrvaldada. Komisjon ei määra põllumajanduskulude puhul enam veamäära, sest see on tulemuspõhine. Selle asemel liigitab komisjon ÜPP kulud kolme riskikategooriasse – madal, keskmine ja kõrge –, tuginedes liikmesriikide loodud juhtimissüsteemide nõuetekohase toimimise hindamisele. Põllumajanduskulud on traditsiooniliselt olnud madala riskiga ning ei ole märke, et see muutuks ka ÜPP uue rakendamismudeli kontekstis.

Teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamise osas sisaldab programm „Euroopa horisont“ lihtsustatud rahastamisvormide, näiteks kindlasummalise projektitoetuse ja ühikuhindade suuremat kasutamist, mis märkimisväärselt vähendab toetusesaajate halduskoormust ja seega aitab eeldatavasti vähendada ka vigade arvu.

Naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi puhul vaatab komisjon praegu läbi oma auditi- ja kontrollistrateegiat, et vähendada üldist veamäära ja suurendada kontrollimeetmete tõhusust. Läbivaatamise üks peamisi tulemusi on töötada välja veariski paremaks hindamiseks ja käsitlemiseks nii projekti kui ka üksuse tasandil usaldusväärne ja sihipärane riskiprofiilide süsteem. Samuti käsitletakse läbivaatamise käigus naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi raames kohaldatavate eel- ja järelkontrollide meetodikat, et suurendada nende ennetus- ja parandusvõimekust ning parandada riskiprofiilide koostamiseks vajalike andmete täpsust.

Taaste- ja vastupidavusraha osas on komisjon kehtestanud tugeva kontrolli- ja auditisüsteemi, mida on kohandatud komisjonis endas saadud kogemuste ning kontrollikoja ja parlamendi soovitude põhjal. Muudatused hõlmasid auditimetoodika ajakohastamist ELi finantshuvide kaitse valdkonnas, liikmesriikide sisekontrollisüsteemide tugevdatud kontrolli riigiabi ja riigihangete valdkonnas ning tihedamat koostööd komisjoni sees.

Veamäära käsitlevad arutelud komisjoni ja kontrollikoja vahel

Komisjon märgib, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonis kutsutakse komisjoni ja kontrollikoda üles „leidma erinevatele lähenemisviisidele lahendus enne 2024. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmist“ ning palub komisjonil „jätkata koostööd

⁴ Näiteks peavad liikmesriigid looma pinnaseiresüsteemi, mis kasutab 100 % deklareeritud maatükkide reaalses jälgimiseks Copernicuse Sentinel'i satelliitide andmeid. See võimaldab põllumajandustootjatel saada teavitusi juhul, kui nõutud põllumajandustegevus või -tava ei ole (veel) toimunud. Seejärel on põllumajandustootjatel võimalus kas nõue täita (kui see on endiselt võimalik) või oma taotlust muuta, mis aitab vigade arvu vähendada.

kontrollikojaga, et kaht lähenemisviisi liidu kulutustes esinevate vigade erinevale hinnangule paremini mõista, lähendada ja võrreldavamaks muuta“.

Metoodikate täielik ühtlustamine kontrollikoja ja komisjoni vahel on keeruline, kuna institutsioonidel on selgelt erinevad rollid ja ülesanded. Siiski on oluline, et mõlemad institutsioonid mõistaksid neid erinevusi. Selleks korraldasid komisjoni ja kontrollikoja teenistused 2025. aasta märtsis rea **tehnilisi töötubasid**, et suurendada vastavate metoodikate ühist mõistmist ning uurida võimalusi komisjoni juhtimis- ja kontrollisüsteeme edaspidi täiustada. Nende kohtumiste jätkuna töötab komisjon praegu välja sisemist tegevuskava, et vähendada veariski ELi mitmeaastase finantsraamistiku kulutustes ning edendada ühise arusaama saavutamist kontrollikojaga veamäära kindlaksmääramisel. Näiteks ühtekuuluvuspoliitika kulude puhul on komisjon ja kontrollikoda leppinud kokku korraldada 2025. aastal täiendavaid tehnilisi kohtumisi riigihangetes esinevate vigade kvantifitseerimise ühtlustamiseks.

Komisjon jätkab kontrollikojaga koostööd taaste- ja vastupidavusrahasut käsitlevates seisukohtades ja tõlgendustes esinevate erimeelsuste lahendamiseks. Komisjon on täpsustanud ka taaste- ja vastupidavusrahasut raames kohaldatavate abikõlblikkuse tingimuste rakendamist ning topeletrahastamise mõistet. Komisjon jagab nõukogu soovi vältida „uute normide või liikmesriikidele tagantjärele rangemate tingimuste kehtestamist“⁵ ning märgib, et õigusmõistete tõlgendamist käsitlevate suuniste muutmine vahendi rakendamise ajal tooks liikmesriikidele kaasa uusi õiguslikke ja praktilisi probleeme.

3. ELi eelarve tulemuslikkus ning taaste- ja vastupidavusrahasut mõju

Komisjon võtab teadmiseks nõukogu üleskutse „jätkata ELi eelarve tulemuslikkuse hindamist, mis näitab eelarve tõelist väärtust ELi kodanike jaoks“ ning „pöörata asjakohastel juhtudel rohkem tähelepanu tulemuspõhiste tulemusnäitajatele, mida saab otseselt siduda ELi meetmetega“⁶.

Komisjon tagab hoolikalt, et iga euro ELi eelarvest kulutatakse sihipäraselt, kooskõlas eeskirjadega ja Euroopa avalikkuse huvides.

Tulemuslikkust hinnatakse kord aastas „programmi tulemusaruannetes“. Need kuuluvad iga-aastase haldus- ja tulemusaruande juurde, mis sisaldab 2021.–2027. aasta tulemuslikkuse põhinäitajaid kuluprogrammide kaupa. 45 % neist näitajatest on tulemuspõhised, mis näitab suurt keskendumist tulemustele.

2024. aasta detsembris avaldas komisjon taasterahasut „NextGenerationEU“ rohevõlakirjade teise mõjuaruande, milles mõõdeti nende rohevõlakirjade kaudu rahastatud investeeringute konkreetset kliimamõju kasvuhoonegaaside heite ärahoidmisel.

Taaste- ja vastupidavusrahasut rakendamismudelid nähakse liikmesriikidele ette selged stiimulid pikaajaliste struktuuriliste probleemidega tegelemiseks.

Otsese finantstoetuse pakkumine reformide rakendamise eest on kiirendanud riigipõhiste soovituste rakendamist, mille nõukogu annab kord aastas igale liikmesriigile. Üldiselt

⁵ Vt eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva nõukogu soovitus punkt 11.4.

⁶ Vt eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva nõukogu soovitus punkt 5.

jõutakse pärast taaste- ja vastupidavusraha loomist riigipõhiste soovituste rakendamise kõrgema tasemini kiiremini.

Näiteks tööturu valdkonnas sisaldavad kontrollikoja hinnangul⁷ peaaegu kõik riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad liikmesriikide tööturu struktuurseid probleeme leevendavaid reforme. Peale selle aitavad paljud muude valdkondade (nt hariduse) reformid edendada kvaliteetseid töökohti, oskuste arendamist ning Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamist.

Vahe-eesmärgid ja sihid riiklike taaste- ja vastupidavuskavade meetmete rakendamise mõõdikuna annavad liikmesriikide tulemustest taaste- ja vastupidavusraha kehtivuse ajal põhjaliku ülevaate.

Komisjon võtab teadmiseks parlamendi seisukoha, mille kohaselt „mis tahes üleminek tulemuspõhisele lähenemisviisile, mis põhineb taaste- ja vastupidavusrahal kui mudelil, nõuab enne sellise mudeli kasutamist paljude rahastu rakendamisel tuvastatud probleemide lahendamist ning selle täielikku mõju puudutavate andmete hindamist“⁸.

Taaste- ja vastupidavusraha vahehindamises⁹ toodi esile parandamist vajavad valdkonnad, sealhulgas kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna organisatsioonide ebapiisav kaasatus ning raskused tasakaalu leidmisel üksikasjalike eesmärkide ja sihtide ning paindliku rakendamise vahel. Järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks ettevalmistusi tehes võtab komisjon arvesse taaste- ja vastupidavusraha ning muude programmide käigus õpitut, selgitades välja parimad tavad ja arengukohad, et tegutseda edaspidi vastavalt nendele.

4. ELi rahastuse läbipaistvus

ELi eelarve haldamisel on peamine põhimõte **läbipaistvus**. Näiteks hõlmab finantsläbipaistvuse süsteem praegu võimalust otsida teavet kõikide eelarve otsese täitmise seotud saajate liikide lõikes. Projektide eesmarke ja tulemusi saab vaadata ELi rahastamis- ja hankeportaalist. Tänu finantsmääruse läbivaatamisele laiendatakse komisjoni läbipaistvuskohustust järgmise mitmeaastase finantsraamistikuga. Finantsläbipaistvuse süsteemist peaks saama keskne allikas, milles avaldatakse saajate kohta teavet **kõikide eelarve täitmise viiside** osas.

Valitsusväliste organisatsioonide rahastamise asjus märgib parlament, et kontrollikoja hiljutine aruanne valitsusvälistele organisatsioonidele antava ELi rahastamise läbipaistvuse kohta viitab sellele, et ehkki komisjon täidab täielikult kõiki läbipaistvusega seotud juriidilisi kohustusi,¹⁰ saaks ära teha rohkem. Komisjon võtab kontrollikoja aruandega seoses järelmeetmeid vastavalt komisjoni vastustes esitatule.

Komisjon tõdes, et mõni toetusesaaja esitatud ja tegevustoetuse kokkuleppele lisatud tööprogramm sisaldas teatavaid toetusmeetmeid ja lobitegevust, mis võisid ohustada ELi mainet. Kuigi komisjon leidis kokkulepete õiguslikus analüüsis, et asjaomased üksused ei rikkunud lepingulisi ega käitumisjuhendi kohustusi, andis komisjon ELi võimaliku mainekahju vältimiseks 2024. aasta mais välja sisesuunised. Samuti ajakohastas komisjon

⁷ Eriaruanne 10/2025, punkt 20.

⁸ Vt punkt 11 – 2024/2019(DEC).

⁹ Taaste- ja vastupidavusraha vahehindamine – SWD(2024) 70 final.

¹⁰ Vt punkt 23 – 2024/2019(DEC).

oma näidishanget, et tagada edasiste projektide vastavus oma suunistele. Ehkki õigusaktid ei nõua tegevustoetusest rahastatud toetusmeetmeid¹¹ käsitleva teabe avaldamist, jätkab komisjon läbipaistvuse suurendamist, jagades rahastatud projektide eesmärkide ja tulemuste kohta ELi rahastamis- ja hankeportaalil omal algatusel teavet. Lisaks peavad huvide esindajad, kes registreeruvad **läbipaistvusregiistris** ärihuve mitteesindavana, ja kelle hulka kuuluksid tavaliselt ka valitsusvälised organisatsioonid, teatama oma läbipaistvusregistri registreeringutes lobitööst ja deklareerima oma peamised rahastamisallikad ning iga üle 10 000 euro suuruse rahalise toetuse summa, mis ületab 10 % nende kogueelarvest, ja toetuse andja nime.

Programmi LIFE mitmeaastasessse tööprogrammi aastateks 2025–2027 on komisjon lisanud täiendavad kaitsemeetmed, et tagada, et tegevustoetused ei nõuaks otseselt ELi institutsioonide või nende töötajatega seotud erilisi ega üksikasjalikke tegevusi, ning mis selgitavad, et toetusesaajad vastutavad oma seisukohtade eest kogu ulatuses ise. 1. aprillil 2025 tehtud avalduses¹² kohustus komisjon läbipaistvuse korra ja toetusesaajatele ELi läbipaistvusregiistrilt tulenevad avalikustamisnõuded läbi vaatama. Samuti kohustus komisjon tagama, et programmi LIFE hindamiskomisjoni liikmed on sõltumatud ja nende puhul ei ole huvide konflikti. Enne ettepanekute hindama asumist on liikmed kohustatud allkirjastama huvide konflikti puudumise avalduse ning huvide konflikti tuvastamise puhuks on sisse seatud leevendusmeetmed. Euroopa Kliima, Taristu ja Keskkonna Rakendusamet (CINEA) vaatab läbi programmi LIFE hindamiskomisjoni liikmete valikumenetluse ning võtab meetmed selle täieliku läbipaistvuse tagamiseks.

Poliitika kujundamise ja rakendamise seotud tegevuste toetamine on endiselt oluline ja õiguspärane rahastamiseesmärk, mis on kooskõlas parlamendi ja nõukogu poolt vastu võetud ning teatavaid ELi rahastamisprogramme käsitlevate määrustega. See hõlmab pluralistlike kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamise suurendamist.

Ühtlasi võtab komisjon teadmiseks ning võtab järelmeetmeid seoses parlamendi ettepanekuga „teha eelarve täitmisele heakskiidu andmise eest vastutavatele institutsioonidele kättesaadavaks toetuslepingute taustakontrolli tulemused“¹³.

Lisaks kehtestatakse läbivaadatud finantsmäärusega i) **toetusetaotlejatele kohustus (seoses eelarve otsese täitmisega) deklareerida, kas nad on valitsusvälised organisatsioonid** ning ii) **valitsusvälise organisatsiooni määratlus**.

Taaste- ja vastupidavusraha läbipaistvusnõude täitmiseks peavad liikmesriigid rahastu meetmete rakendamiseks esitama teabe taaste- ja vastupidavuskava raames saja enim vahendeid saanud vahendite lõpliku saaja kohta. Komisjon avaldas taaste- ja vastupidavusraha 2024. aasta aastaaruande lisana täiendavad juhised ning meenutas liikmesriikidele nende kohustusi. Parlamendi ettepanekul küsis komisjon 2023. aasta eelarve täitmise kontekstis liikmesriikidelt „saja lõppvooru jõudnud ja rahastust suurima summa saajate“, sealhulgas nende töövõtjate ja alltöövõtjate nimekirja. Praeguseks [2025. aasta juuni] on komisjon saanud nimekirjad kuuelt liikmesriigilt ning edastanud need parlamendile.

¹¹ Toetusesaajaid käsitleva teabe avaldamise kohta vt finantsmääruse artiklit 38.

¹² [Komisjoni avaldus programmi LIFE kohta.](#)

¹³ Vt punkt 21 – 2024/2019(DEC).

5. Komisjoni võetud laenud ja uued omavahendid

Komisjon võtab teadmiseks, et parlament on väljendanud muret võetud laenude kogusumma ja võlasummat mõjutavast intressitasemest tuleneva haavatavuse pärast¹⁴. Nagu parlament õigustatult märgib, on komisjon 2020. aastast saadik oma rolli rahvusvahelistel kapitaliturgudel põhjalikult ümber kujundanud, tehes ELis „**Euroopa ühe suurima võlakohustuste emitendi**“. Komisjon kombineerib intressimäärade ja tagasimaksegraafikute optimeerimiseks lühi- ja pikaajalist laenamisstrateegiat. See hõlmab erineva tähtajaga võlakirju, mis aitab tagasimaksekohustusi ajaliselt hajutada. Taasterahastu „NextGenerationEU“ võlakohustuste tagasimaksmine kestab kuni 2058. aastani, mis jätab ELile tagasimaksete haldamiseks aega, tekitamata olulisi tõrkeid või ohustamata finantsstabiilsust.

Komisjoni laenugevusest ja ELi eelarve riskipositsioonist tulenevate finantsriskide tõhusamaks maandamiseks laiendati 2025. aasta veebruaris sõltumatu **riskijuhi** ülesandeid, et lisada järelevalve kõikide ELi finantstehingute ja valitsetavate varade üle. Vastavalt finantssektori parimatele tavadele tegutseb riskijuht koos vastloodud „riskijuhtimise üksusega“ nüüd organisatsiooni tasandil finantstehingute finantsriski hindamise teise kaitseliinina, olles täielikult sõltumatu esimesest kaitseliinist¹⁵.

Komisjon jagab arvamust, et „kiire edasimineku uute omavahendite vallas on väga oluline“. 2023. aastal esitas komisjon ettepanekute paketi, millega muudetakse 2021. aasta ettepanekut. Pakett on ulatuslik, toob piisavalt tulu, vähendab lisakoormust liikmesriikide eelarvetele ning on kiiresti rakendatav. Komisjon töötab ka teiste ettepanekute kallal. Uute omavahendite kasutuselevõtt nõuab kõikidelt poolt poliitilist tahet ja jõupingutusi.

6. Täitmata eelarvelised kulukohustused (*reste à liquider* (RAL)) ja meetmed ELi rahaliste vahendite rakendamise kiirendamiseks

Komisjon märgib, et eelarve täitmisele heakskiidu andmise resolutsioonis väljendab parlament „veel kord sügavat muret selle pärast, et 2023. aasta lõpuks oli täitmata kulukohustuste (RAL – *reste à liquider*) kumuleerunud summa jõudnud rekordilise 543 miljardi euroni“¹⁶.

Täitmata kulukohustused on summad, mis on eraldatud, aga mida ei ole veel välja makstud.

Taasterahastu „NextGenerationEU“ tagastamatud vahendid moodustasid 238,6 miljardit eurot, mis moodustas ligi 44 % täitmata kulukohustuste kogusummast, millest enamik liigub läbi taaste- ja vastupidavusrahastu. Sellega seoses toetab komisjon liikmesriike tagamaks, et nende taaste- ja vastupidavuskavad viiakse kiiresti ja tulemuslikult ellu, ilma et seejuures tehtaks järeleandmisi eesmärkides või olulistest meetmetes. Kui mõne meetme elluviimine muutub objektiivsetel põhjustel võimatuks, võivad liikmesriigid taotleda takistuste kõrvaldamiseks oma taaste- ja vastupidavuskavade muutmist. Liikmesriigid võivad ühtlasi taotleda abi väljamaksmist vaid osa eesmärkide ja sihtide saavutamisel, mis võimaldab neile teha osalisi väljamakseid vastavalt juba saavutatud eesmärkidele ja sihtidele. Ka see aitab taaste- ja vastupidavuskava kiiresti rakendada. 4. juunil 2025 vastu võetud teatises

¹⁴ Vt punkt 8 – 2024/2019(DEC).

¹⁵ Esimese kaitseliini moodustavad komisjoni talitused, kes haldavad ELi võetud ja antud laene, varahaldustoiminguid ning eelarvelisi tagatisi.

¹⁶ Vt punkt 7 – 2024/2019(DEC).

„Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“ annab komisjon liikmesriikidele taaste- ja vastupidavuskavade läbivaatamiseks ja ühtlustamiseks juhiseid, kuna 2026. aasta tähtaeg läheneb. Komisjon julgustab liikmesriike kõrvaldama oma taaste- ja vastupidavuskavadest eesmärgid ja sihte, mida ei ole võimalik 31. augusti 2026 tähtajaks saavutada, ning soovib rakendamise hõlbustamiseks olemasolevaid ja uusi võimalusi.

Umbes pooled 2023. aasta lõpu seisuga **mitmeaastase finantsraamistikuga seotud maksmata kulukohustustest** tulenesid ühtekuuluvuspoliitikast ja seega liikmesriikide vahendite rakendamisest eelarve jagatud täitmisel.

Kuna projektide valiku maht kohapeal ulatub umbes pooleni 2021.–2027. aasta ühtekuuluvusprogrammide raames saadaolevatest rahastamispakettidest, peaks ka rahaline rakendamine saavutama lähiajal täiskiiruse.

1. aprillil 2025 võttis komisjon vastu seadusandliku ettepaneku **ühtekuuluvuspoliitika tulemuslikkuse hindamise** kohta, et viia investeerimiseesmärgid kooskõlla muutuvate majanduslike, ühiskondlike ja geopoliitiliste tingimustega, samuti ambitsioonikamate kliima- ja keskkonnaeesmärkidega. Ettepanekuga nähakse ette suurem paindlikkus ja stiimulid (nt 100 % kaasrahastamismäär investeringute varaseks suunamiseks elamumajandusse, veemajanduse kerksusesse, energiasüsteemi ümberkujundamisse, konkurentsivõimesse ja kaitsevõimesse), et hõlbustada vahendite kiiret kasutuselevõttu tugevdatud prioriteetide jaoks, kiirendades sellega vahendite kasutamist veelgi.

22. aprillil 2025 võttis komisjon vastu seniste **ELi rahastamisprogrammide uued, sihipärased muudatusettepanekud**, et toetada kiiremate, paindlikumate ja koordineeritud investeringute tegemist Euroopa kaitsektori tehnoloogilisse ja tööstuslikku baasi. Sihipäraste muudatusettepanekutega laiendatakse märgatavalt **Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi (STEP)** kohaldamisala, et lisada sellesse kaitsetehnoloogiad ja -tooted. Kui kaasseadusandjad nende seadusandlike ettepanekutega nõustuvad, kiirendavad need ka ELi vahendite rakendamist.

Komisjon jätkab täitmata kulukohustuste üldise taseme täitmise jälgimist ka edaspidi. Samuti teeb ta iga-aastaste eelarvemenetluste käigus jätkuvalt ettepanekuid maksete assigneeringute tasemete kohta, mis vastavad asjakohaselt maksevajadustele.

7. Edasine tegevus

2025. aasta juulis esitab komisjon ka ettepanekud järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks.

Ettepanekus võetakse arvesse parlamendi, nõukogu ja kontrollikoja ettepanekuid eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta.

ELi eelarvet, kuhu kuulub üle 50 kuluprogrammi koos arvukate eeskirjade ja kriteeriumidega, takistab praegu liigne keerukus, mis suurendab dubleerimise ohtu, vähendab läbipaistvust ning toob kaasa lüngad valdkondadevaheliste prioriteetide rahastamises. Keerukus raskendab ka toetusesaajate, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ligipääsu ELi rahastusele ja selles orienteerumist ning võib viia kuluvigadeni.

Lihtsam ELi eelarve hõlbustaks ligipääsu kõikidele toetusesaajatele, kiirendaks täitmist ja parandaks täitmise kvaliteeti ning suurendaks sidusrühmade kaasatust.

Rahastamise lihtsustamine, kattuvuste kõrvaldamine ja toetusesaajatele ühtse ligipääsupunkti pakkumine ELi rahastusele aitaks oluliselt vähendada halduskoormust, viivitusi ja vigu. See parandaks lõppkokkuvõttes ELi eelarve kasutamist ning muudaks selle eesmärkide saavutamisel tõhusamaks ja tulemuslikumaks.

* * *